

Mickey Gjerris' tale ved overrækkelsen af Demokratistafetten

Taler

Mickey Gjerris
Forsker

Dato

5. juni 2023

Sted

Vartov, København

Kære alle

Det er en stor ære at have båret Demokratistafetten. Og en stor ære at kunne række den videre til den person, der skal tage den med på den næste tur rundt om solen. Der er meget pænt at sige om den person. Her blot, at jeg er sikker på, at stafetten er i gode hænder og både vil blive rodet ud i teoretiske, praktiske, svævende og jordnære diskussioner. Og så kan man jo ikke bede om så meget mere

Og så vil jeg tillade mig i stedet at benytte de sidste minutter som stafetbærer til at filosofere en smule over demokratiets tilstand i dag. Nu har alle altid synes, at alt er i forfald - måske i særdeleshed ungdommen og demokratiet. Så dette er ikke så meget en forfaldsfortælling, som et forsøg på at pege på nogle områder, hvor den måde, som vi taler om tingene på, måske nok har brug for et løft. Og det store spørgsmål er så, hvem der skal løfte samtalen?

Det indlysende svar er alle. Alle borgere i et demokrati har et ansvar for at holde den demokratiske samtale levende. For demokrati er - fuldstændig ligesom kærligheden - ikke noget man har, men noget man kæmper for. For demokrati kan ikke eksistere uden borgere, der vil demokratiet. På den måde kan man sige, at demokratiet fødes hver dag

Står vi alle op en morgen og tænker "pyt, den klarer de andre", så bliver denne fortælling hurtigt en forfaldsfortælling. Et vist mål af borgere, der lader andre om arbejdet er der selvfølgelig plads til.

Men bliver for mange ligeglade, så ender vi i skræmmende tilstande, hvor sammenhængskraften i samfundet forvitrer. Så står vi i den amerikanske

situation, hvor demokratiet er reduceret til en slåskamp mellem forskellige partier, som store dele af befolkningen har meldt sig ud af og som derfor kun kan fortsættes, hvis hver dag byder på sine nye ekstremer.

Så demokratiets er alles ansvar. [] Men det er med det ansvar, som med opvasken i kollegiekøkkenet.

Er det alles ansvar, bliver det hurtigt til ingens ansvar og det snavsede service hober sig op. Så det er måske en ide at udpege nogle til at have ansvaret - ellers er det for let at undslå sig.

Den første gruppe, som springer i øjnene, er de politikere, der aktivt indgår i demokratiet hver eneste dag, så lad os placere en del af ansvaret hos dem. Politikere har et særligt ansvar for, at den demokratiske samtale lever

Den anden gruppe, som falder mig ind er den fjerde statsmagt. Pressen i alle dens afskygninger, inklusive de techgiganter, der formidler nyhederne til os. Så dem, der formidler den demokratiske samtale og igennem deres formidling uundgåeligt også former den, har et særligt ansvar for, at den demokratiske samtale lever

Den sidste, der skal nævnes her er... dig.

Ja, jeg kigger på dig.

Du, der har indfundet dig her i Vartovs gård på det danske demokratis festdag. Du har et særligt ansvar for, at en demokratiske samtale lever. Og det endda, selvom du ikke var kommet her i dag.

For vi har alle, som borgere i dette demokrati ansvaret for det. Men når ansvaret bliver alles, så bliver det ingens. Og så peger vi bare fingre af politikere og presse og techgiganter og giver dem skylden for demokratiets problemer. Og de har da også, som nævnt ovenfor, en del af ansvaret

Men det har du altså også. Og det er det første, som vi skal tale om

At det, at demokratiet er et fælles ansvar, ikke betyder, at det ikke også er et personligt ansvar. At vi hver især, hvor vi går og står og i alle de sammenhænge,

som vi indgår i, har et ansvar for demokratiet. Hvor stort det er og hvordan det kan løftes, kan der ikke rigtig siges noget konkret om.

Dertil er vi for forskellige. Ansvarer er kontekstafhængigt. Men det forsvinder det ikke af. Og gør du ikke dit, så kan du ikke være sikker på, at demokratiet er her i morgen. For demokrati er ikke noget man har, men noget man kæmper for.

Så hvad gør du og jeg og vi så for at løfte den demokratiske samtale, så vi undgår den bliver et dække for magtudøvelse, der ikke gavner "os", men kun "nogle af os", imens "andre af os" bliver glemt i en evig maki mellem snævre særinteresser? Jeg tænker, at der umiddelbart er tre samtaler, som vi kan tage med hinanden.

For det første: Alt for længe har vi levet i en Palle alene i verden forståelse af tilværelsen. En forståelse, hvor "de andre" primært ses som dem, der forhindrer mig i at udfolde min fulde frihed. De andre er dem, der begrænser mig. Hvis bare de ikke var der, så kunne jeg gøre lige hvad jeg ville. Men nu er de der og så må jeg begrænse mig i min selvudfoldelse. Som filosofen John Stuart Mill sagde: Den eneste legitime grund til at et samfund kan begrænse borgernes frihed er for at beskytte borgerne. Men det er for mig at se en grundlæggende forkert forståelse af, hvad tilværelsen går ud på. For tilværelsen er ikke individuel og så efterfølgende fælles. Det forholder sig omvendt.

Vi er født ind i et fællesskab - et os. Et fællesskab, der bærer os fra vugge til grav. Uden de andre, ingen dig

Det betyder ikke, at individet er ligegyldigt og vi bare alle skal indrette os, så det tjener den store stat bedst muligt. Men det betyder, at vi skal se os selv som allerede indlejret i et forpligtende fællesskab med hinanden. Et fællesskab, der bærer "os". Og et fællesskab, der gør det muligt at blive et "mig" og udfolde netop min måde at være menneske på

For det andet: Vi står i en krise i forhold til den natur, der bærer vores og alle andre arters liv. En krise, der er så alvorlig, at ordet "krise" egentlig kunne erstattes af ordet "katastrofe" uden at sætningen ville være vildledende. En krise, der rammer alle uanset ideologi og værdier. Og derfor også en krise, som burde kunne samle os og gøre det lysende klart, at der ikke kun er et "mig" og et "dig", men et "os" uden hvilket "mig" og "dig" ikke har en chance.

K.E. Løgstrup gjorde alle i 1970'erne opmærksom på, at uden et fælles projekt, så ender demokratiet som en kamp mellem særinteresser. Så bliver hvert eneste kompromis en afgivelse af privilegier, som vi nødtvungent finder os i. Men hvad nu, hvis kompromisser i stedet blev set som et udtryk for, at før, der er "dig" og "mig", så er der "os" og kompromisets mål er at få "os" til at trives. For trives "os", så øges muligheden for, at både du og jeg kan trives. Det er jo på alle måder rasende ukonkret i forhold til, hvad CO2-afgiften for transport- og landbrugssektoren skal være i forhold til, hvordan vi skal organisere affaldssektoren. Det skal jeg beklage - men det er der mennesker, der ved langt mere om end mig

Jeg ved bare, at gik vi til de spørgsmål med et andet udgangspunkt end i dag, hvor det synes som om, at det hele handler om at være så stærk, at man kan rage mest muligt til sig... så kunne det være, at vi ville finde nogle andre svar, end dem vi indtil nu har fundet på

For det tredje og sidste: Alle er bare en dråbe i havet. Ingen kan ændre det hele. Nogle har mere indflydelse end andre, men i sidste ende sker der kun noget, hvis nok yder det, som de kan. Og så kan det se mørkt ud og føles som om, at kun de færreste yder deres, men de andre enten har givet op eller blot hypper deres egne kartofler. Og det er frustrerende og truer os med apati og ligegyldighed

Men jeg må bare sige, for nu at vende tilbage til det personlige ansvar. Det bliver ikke anderledes af, at du også giver op eller kun har øjne for dine egne interesser. Det er der slet ikke noget håb i. Men gør du, hvad du kan, hvor du nu står og går... Ja, så kan inspirere andre til det samme - og er der nok, der vil en anden vej, end den vi synes på vej ned ad - Ja, så begynder vi nok at den vej.

Og det ville klæde os i dette forkælede land, hvor de fleste af os har mulighed for at yde vores til at demokratiet bliver født hver dag. Heldigvis

Glædelig Grundlovsdag og tillykke til den nye bærer af denne stafet

Der er nok at tage fat på - men jeg ved, at det er ikke vedkommende fremmed

Tak for ordet.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Grundlovstale, Prisuddelingstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/mickey-gjerris-tale-ved-overraekelsen-af-demokratistafetten>